

กระโจมบ้านขาว : สื่อสัญลักษณ์ การอนุรักษ์ และการพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม
ตำบลขาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Krajoom Ban Khwao : Symbolic, Conservation and Development to promote cultural
way of life, Khwao Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province

วีระนุช กุลสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตะวัน กำหอม
วิทยาลัยทองสุข
Weeranuch Kulsuwan
Assistant professor Dr.Naitawan Kumhom
Thong Sook College
Email: ntawan@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 5 กันยายน 2565; วันแก้ไขบทความ 21 ธันวาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2565
Received: September 5, 2022; Revised: December 21, 2022; Accepted: December 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา วิธีการทำ และสื่อสัญลักษณ์ที่ปรากฏ
ในกระโจมบ้านขาว ตำบลขาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษา แนวทางการอนุรักษ์ และการ
พัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมของกระโจมบ้านขาว ตำบลขาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ คือ กลุ่มบุคคลที่มีข้อมูลเชิง
ลึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การทำกระโจม 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ บุคคลที่ให้ข้อมูลประวัติความเป็นมา
ประเพณี วัฒนธรรม 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป คือ ประชาชนทั่วไปที่เคยรับรู้หรือที่เคยเข้ามาท่องเที่ยว การวิจัย
ครั้งนี้ใช้วิธีวิจัย เชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจ แบบ
สัมภาษณ์ แบบสังเกต จัดประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตำบลขาวเป็นตำบลที่เก่าแก่ มีการใช้กระโจมมาตั้งแต่ ในช่วงปีพ.ศ. 2408-
2409 และประดิษฐ์กระโจมตามรูปแบบงานหัตถศิลป์ชั้นสูงโดยชาวบ้านปักตามแบบราชสำนัก ซึ่งมักจะใช้
กระโจม 4 รูปแบบ 1) หอดสง (เกรวภิเชก) 2)การบวช 3)บุญบั้งไฟ(เชิงผ้าห่ม) 4)ถวายเป็นพุทธบูชาแก่
พระพุทธรูปไม้ อุปกรณ์ที่ใช้ทำประกอบด้วย ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ไหมสี กระจัก ปีกแมลงทับ ดินโลหะทอง เงิน
นอกจากนี้กระโจม บ้านขาว มักจะพบสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ตามคติศาสนาพุทธและ
ฮินดู ที่มีความเชื่อว่า ป่าหิมพานต์เต็มไปด้วยสัตว์นานาชนิด เช่น นก พญานาค นกยูง นอกจากนี้ยังปรากฏ
หม้อปูลงหม้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าส่วนยอดกระโจม มักพบ เป็นยอดแหลม 3-9 ยอด แสดงถึงความเชื่อในทาง
พระพุทธศาสนา 2) แนวทางการอนุรักษ์ และการพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม พบว่ามีการดำเนินงาน
ภายใต้สภาวัฒนธรรมตำบลขาว โดยมีการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในปีพุทธศักราช 2564

สาขาการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่วัฒนธรรมในรูปแบบนามธรรม คือประเพณี การบวช การฮตตรง การแข่งผ้าห่ม และรูปธรรมคือสินค้าชุมชน

คำสำคัญ: กระโจมบ้านขาว, สื่อสัญลักษณ์, ส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม, การอนุรักษ์, การพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม

Abstract

This research aims to 1) Study the history How to make Krajoom Ban Khwao , Khwao Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province 2) To study symbolic media, conservation and development of Krajoom Ban Khwao and enhancing cultural way of life, Khwao Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province.

This research, a specific population and sample were used, Purposive Sampling 1. Key Informants are group of people with insights into the history of making Krajoom Ban Khwao. 2. Casual Informants are person who gives information about the history, tradition, culture 3. Purposive Informants are General people who have known or who have come to travel. this study the researcher used a Cultural Qualitative Research by using the tools for collecting data, namely, Survey Interview, Participant Observation, Focus Group and Workshop.

The results of the research showed that 1) Tambon Khwao is the oldest sub-district. Around the late Ayutthaya period During the reign of King Petracha adhere to the traditions and teachings of Buddhism The use of Krajoom has been around since 1865-1866. Made a Krajoom to use in the form of high-class handicrafts by the villagers embroidered in the royal court style. Usually use 4 types of tents 1) Hod Song (Thera Phisek) 2) Ordination 3) Bun Bang Fai 4) Offering to Buddha to a wooden Buddha image. The equipment used to make it consists of cotton, silk, colored silk, glass, insect wings, gold and silver metallic threads. 2) Krajoom Ban Khwao are often found in symbolic. which is the belief in Tribhum according to Buddhism and Hinduism. have faith Himmapan forest is full of various kinds of animals such as birds, serpents, peacocks, and Puranakada pots. The top of the tent, often found as Yok Laem 3-9, represents the belief in Buddhism. Conservation, development and cultural enhancement Lived by the cultural council of the right sub-district by “registering intangible cultural heritage”, research, data collection Disseminate culture in abstract forms, which are traditions, and concrete is community products.

Keyword: Krajoom Ban Khwao, Symbolic, Cultural promotion, Conservation, Development to promote cultural ways

บทนำ

พฤติกรรมการแสดงนั้นอยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ตามแบบบทแห่งวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ ซึ่งผูกพันกับชีวิตมนุษย์มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ การฟ้อนรำ ก็เป็นธรรมชาติในการแสดงออกอย่างหนึ่งของมนุษย์เพื่อสื่อความหมายของเนื้อหาอารมณ์เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในชุมชน การฟ้อนรำก็เข้ามาทำหน้าที่สื่อความหมายเช่นเดียวกันสำหรับชุมชนนั้น ชาติไทยมีการฟ้อนรำมาแต่โบราณ เมื่อสังคมมีการพัฒนาขึ้น การฟ้อนรำก็พัฒนาตามไปด้วยและมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมของสังคมนั้น นั่นคือเกิดรูปแบบการฟ้อนรำสังคมไทยเห็นดีเห็นงาม พากันยอมรับเป็นแบบแผนกันขึ้นและรักษาไว้ด้วยการสืบทอดต่อมา การฟ้อนรำเป็นกิจกรรมที่ปรากฏออกมาเพื่อให้รู้ว่าอารมณ์เป็นอย่างไร แทนการสื่อสารด้วยภาษา ต่อมามนุษย์ได้เลือกเอากริยาท่าทางซึ่งแสดงออกมาทางอารมณ์เหล่านั้นมาเรียบเรียงให้สอดคล้องเป็นกระบวนการที่สวงามเกิดเป็นท่าฟ้อนต่างๆเช่นในงาน สงกรานต์ บุญบั้งไฟ เป็นต้น นอกจากจะเป็นการรำเพื่อความสนุกสนานยังเป็นการฟ้อนเพื่อการบวงสรวงเทพเจ้าด้วย (พระครูปริยัติสุทธิคุณ.2564 : 6-7) รูปแบบศิลปะการแสดงของไทยได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งในแนวของศิลปะพื้นบ้านหรือเป็นที่เข้าใจกันว่า การแสดงพื้นบ้าน ส่วนอีกแนวหนึ่งเป็นศิลปะในราชสำนัก การแสดงพื้นบ้านเป็นการแสดงที่เกิดขึ้นในชนบทของทุกภาคในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างและงดงามตระการตาและสนุกสนานเร้าใจ จุดประสงค์ของการแสดงพื้นบ้านก็เพื่อสะท้อนสภาพสังคมในแต่ละท้องถิ่นออกมาในรูปแบบศิลปะการแสดง ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2562 : 1-4)

การเซิ้งผ้าหมี่เป็นการรวมกลุ่มในสังคมชาวบ้านชาวกับความสัมพันธ์ที่เชื่อดั้งเดิมของคนในสังคมซึ่งรับอิทธิพลมาจากบรรพบุรุษของตนที่อพยพมาจากฝั่งลาวว่า จะต้องมีการบูชาแถนหรือพญาแถน ซึ่งถือว่าเป็นผีหรือเทวดาของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาวที่จะคุ้มภัยอันตรายแก่มนุษย์และประทานฝนลงมาให้ ซึ่งกำลังจะทำการทำนา ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในท้องถิ่นตนเอง ในปี 2502 หมู่บ้านชาวไม่ประกอบพิธีประเพณีบุญบั้งไฟ และการเซิ้งผ้าหมี่ สังเกตพบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดล้มตายลงเป็นจำนวนมากในระยะเวลาใกล้เคียงกัน โดยหาสาเหตุไม่ได้ ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้าน ต้องนัดประชุมค้นหาสาเหตุแห่งการตาย ดังกล่าว ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อกันว่า เป็นเพราะผีสงเทวดาและพระยาแถนโกรธที่ชาวบ้านไม่ประกอบพิธีกรรมบุญบั้งไฟ จึงลงโทษทำให้ชาวบ้านเกิดการล้มตายโดยไม่ทราบสาเหตุ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวชาวบ้านได้ร่วมกันจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นถึงแม้จะเลยเดือน 6 ไปแล้วก็ตาม และการเซิ้งผ้าหมี่ก็ได้เซิ้งบอกกล่าวให้พระยาแถนทราบด้วย หลังจากนั้น การล้มตาย โดยไม่ทราบสาเหตุในระยะใกล้เคียงกันก็ไม่ปรากฏอีกต่อไป และพบประเด็นที่น่าสนใจว่า ในขณะที่การเซิ้งผ้าหมี่ไปรอบๆหมู่บ้านจะมีผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านอายุประมาณ 70 ปีขึ้นไป ถึงแม้จะเดินไม่ได้แต่ก็คลาน

ออกมาแล้วยกมือประนมไหว้จนขบวนเซิ้งผ้าห่มผ่านไป ซึ่งผู้ที่เซิ้งผ้าห่มในขบวนได้สอบถามคนแก่ว่า เพราะอะไรถึงยกมือไหว้ขบวนเซิ้งผ้าห่ม ได้รับคำตอบว่าการเซิ้งผ้าห่มผู้เซิ้งคือเทวดาที่ลงมาเซิ้งในโลกมนุษย์นั่นเอง จะสังเกตได้ว่าผู้เซิ้งมีแต่ผู้ชายเท่านั้นการแต่งตัวก็สวมหมวกกระโจมรูปพรหมสีหน้าเหมือนเทวดา นอกจากนั้นพบว่า การเซิ้งผ้าห่มในขณะเซิ้งนำขบวนแห่บั้งไฟ เมื่อผ่านประตูเข้าวัดโบสถ์นั้น ผู้เซิ้งทุกคนจะหุบร่มและเอาสไบที่พาดไหล่ออกมาทางกลุ่มไหล่แล้วใช้มือจับทั้งสองข้างสไบปลิวไสวสวยงามมาก การหุบร่มถือเป็นการทำความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในวัดและคลี่สไบออกให้เกิดความสวยงามและยังต้องเซิ้งอ้อมโบสถ์ของวัดด้วย โดยทุกคนเชื่อว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อหลวงปู่ผู้สร้างวัดโบสถ์ตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อผู้เซิ้งกระทำไปแล้วเชื่อว่าตนเอง ครอบครัว และชุมชน จะอยู่ดีมีความสุข อุดมสมบูรณ์ และอีกประการหนึ่ง ก่อนการเซิ้งผ้าห่มนำหน้าขบวนแห่บั้งไฟคณะผู้เซิ้งจะไปรวมตัวกันที่ดอนปู่ตาใกล้โรงเรียนชุมชนบ้านขาวเพื่อประกอบพิธีสักการะบูชาผีปู่ตาและผีแม่เหล็กหลักบ้านขอความเป็นสิริมงคลแก่ตนและหมู่บ้านผ่านเผ่าเจ้า นอกจากนั้นกระโจมสวมศีรษะ และเครื่องแต่งตัวของผู้เซิ้งผ้าห่ม ชาวบ้านมีความเชื่อว่า วัสดุและลวดลายในกระโจมเป็นการปักหน้าพรหมหรือที่เรียกว่าพรหมสีหน้าบนกระโจมสวมศีรษะทำให้ผู้คนได้ระลึกถึงการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดี มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์ โดยเฉพาะลักษณะการเซิ้งนั้นสะท้อนให้เห็นถึงชั้นของพรหมที่อยู่ในชั้นจาตุมหารัศมี ซึ่งในชั้นนี้ก็มีแสดงด้วย (ณฐนนท์ ทวีสิน, 2563 : 12)

กระโจมหรือหมวกกาบ เป็นเครื่องประดับศีรษะชนิดหนึ่งที่พบอยู่ในหลากหลายวัฒนธรรมของชาวอีสาน ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศลาว มีวิวัฒนาการการนำมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องทางศาสนา คือ เป็นเครื่องประดับศีรษะของพระเถระในพิธีสดสง ในพิธีการบวชในขั้นตอนของการแห่หน้าสำหรับใส่บวช ในด้านของวิถีชีวิตในประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งวัฒนธรรมการใช้หมวกกาบกระจายอยู่ทั่วบริเวณของภาคอีสานตอนกลางและภาคอีสานตอนใต้เป็นบางพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์ แต่ในปัจจุบันจะเป็นที่พบเห็นมากที่สุดในประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งใส่สำหรับการฟ้อนเซิ้งในวัฒนธรรมลาว อีสาน มักพบกระโจมหัวหรือหมวกกาบนี้ได้ในพิธีกรรมต่างๆ ที่พบมากคือ การบวชนาค พิธีสด (หุด) สง หรือชดเจนอย่าง คือการเซิ้งบั้งไฟในพิธีกรรมขอฝนดั้งเดิมของชาวอีสานกระโจมหัวมีรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เฒ่าผู้แก่สมัยก่อนมักเล่าว่าเดิมทีกระโจมนี้ทำมาจากกาบหมากหรือกาบไผ่ อาจจะเพราะเหตุนี้ก็ได้ที่ถูกเรียกว่า “หมวกกาบ” ต่อมาเริ่มมีการนำวัสดุที่หาง่ายและคงทน สวยงาม เช่น กระดาษแข็งตัดขึ้นรูปแล้วห่อด้วยผ้าสีแดง (หรือสีอื่นๆ) ประดับตกแต่งให้สวยงามด้วยลูกปัดหรือด้ายสีต่างๆ ปัจจุบันยังมีให้เห็นได้อยู่โดยเฉพาะในงานบวชนาค (กัณฑ์กรพัญญ์ สุทธิพร, 2563 : 22)

"หมวกกาบ" หรือ "กระโจมหัว" ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน-ล้านช้าง ในหลายเรื่อง มักกล่าวถึง "กระโจมคำ" อันหมายถึงขุหาหรือมงกุฎที่ทำจากทองคำ สู่การดัดแปลงในรูปแบบงานผ้าปักด้วยแล่งทอง, ดิ้นทอง, ไหมทอง, ไหมสีต่างๆ รวมถึงปักด้วยอัญมณีมีค่าตามที่พึงหาได้ หมวกกาบ หรือ กระโจมหัวในปัจจุบันพบในวัฒนธรรมอีสานและลาว โดยที่ภาคอีสาน มักใช้ในหลายๆกิจกรรม เช่น การสวมหมวกกาบในการเซิ้งบั้งไฟ ในจังหวัดร้อยเอ็ด, มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ การสวมหมวกกาบ ในพิธีบวชนาค โดยยังพบเห็นมากที่สุดใน

ในจังหวัดอุดรธานี โดยมักจะมีผ้าแพรมนลายขีดคลุมหัวนาคก่อนสวมหมวกกบอีกชั้น การเย็บหมวกกบขนาดต่างๆเพื่อถวายพระพุทธรูปไม้สลักตามวัดต่างๆ ซึ่งบางครั้งก็จะมีหมวกกบขนาดเล็กที่สวมได้แค่พระพุทธรูปอย่างเดียว แต่ยังไม่พบการสวมหมวกกบให้กับพระพุทธรูปปูนปั้นขนาดใหญ่ การสวมหมวกกบของพระภิกษุสงฆ์ในพิธีเถรภิเษกแบบพื้นบ้าน ที่พบได้ทั้งในไทยและลาว โดยเฉพาะหมวกกบของ แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว มักจะนิยมปักด้วยดินทองและไหมทอง บนพื้นผ้าไหมสีแดง ใน สปป.ลาว พระสงฆ์บางพื้นที่ก็นิยมสวมหมวกกบเมื่อขึ้นเทศน์มหาชาติบนธรรมาสน์ในงานบุญเดือน4 หรือบุญผะเหวด ส่วนในไทย ปรากฏการประดิษฐ์หมวกกบด้วยวัสดุที่หลากหลาย รวมถึงหมวกกบที่เจาะฉลุด้วยใบตาลที่พบในการแข่งบั้งไฟโบราณใน อำเภอกอสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนงานที่ปักด้วยดินทองเพ็ญมีการรื้อฟื้นจากรูปแบบโบราณได้ไม่นานนัก วัสดุปักจึงเป็นของนำเข้ามาจากถิ่นอื่น เช่น แล่งและดินทองจากอินเดีย รวมถึงวิธีปักด้วยปีกแมลงทับตามขนบงานปักดินไทยมาผสมผสานให้เกิดรูปแบบพัฒนา (อดิศักดิ์ สาศิริ, ออนไลน์)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง กระบวนการทัศน์หรือองค์ความรู้ของคนหรือกลุ่มคนในถิ่นหนึ่ง อันเกิดจากการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหรือจากประสบการณ์ที่ผ่านการ กลั่นกรอง สั่งสม คิดวิเคราะห์และนำมาใช้จนบังเกิดผล โดยอาศัยการเรียนรู้ที่มี ความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เป็นรากฐานของความรู้ชาวบ้านที่มีลักษณะเป็น นามธรรมและรูปธรรม กระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชน ประกอบด้วย บริบททางกายภาพ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับการประกอบ อาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ความหลากหลายของสภาพนิเวศและอาชีพ ของชุมชน มีความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ บริบททางสังคม มีความสัมพันธ์ช่วยเหลือแบ่งปันแบบเครือญาติมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ต่าง ๆ ประเพณีและวัฒนธรรมความใกล้ชิดกันเป็นกลุ่มสังคม เพื่อนบ้านรวมถึง งานประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนจึงเปรียบเสมือนเป็นพลังหนุนเสริมในการ ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน ภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ และการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการพัฒนากลุ่มอาชีพจะต้อง สร้างจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัย คือ การยอมรับศักดิ์ศรีที่เท่า เทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้าง ความเข้มแข็ง โดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับ ชุมชน โดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา การดึงเอาความรู้ ความสามารถ ของปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนในชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา กลไกทางสังคม เพื่อให้สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จันทิมา จันทรเฑียร, 2563 : 7)

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จัดเวทีเปิดประชาพิจารณ์ กับชุมชน โดยมีประธานกลุ่มเชิงผ้าไหม สภาวัฒนธรรมตำบลขาว ผู้อาวุโสและปราชญ์ ชาวบ้าน ร่วมวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณค่า การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไปคงอยู่และสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างรายได้ให้ชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระโຈມบ้านขาว : สื่อสัญลักษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัด

ร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการนำเอากระบวนการจัดการความรู้เข้ามาเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น และเป็นองค์ความรู้ที่ฝังลึก อยู่ในแต่ละคน ซึ่งความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดเจน มีการถ่ายทอดให้แกกันและกัน ในลักษณะของรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง แต่ยังขาดการจัดเก็บ การถ่ายทอดอย่าง เป็นระบบ ถึงแม้ว่ากระโจมนบ้านขาว จะมีผู้คิดและประดิษฐ์ไว้แต่ยังขาดการจัดการที่เป็นระบบและไม่สามารถนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้เป็น ที่รับรู้ของคนทั่วไป ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญใน อนุรักษ์และพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่สามารถถ่ายทอดให้ผู้สนใจและต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิธีการทำ และสื่อสัญลักษณ์ที่ปรากฏในกระโจมนบ้านขาว ตำบลขาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม กระโจมนบ้านขาว ตำบลขาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระโจมนบ้านขาว : สื่อสัญลักษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาเกี่ยวกับกระโจมนบ้านขาว การอนุรักษ์และพัฒนา แหล่งที่มีการจัดกิจกรรมทางด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรมและการปกครอง เช่นบุญบั้งไฟ การแข่ง การบวช และการทำกระโจมน จำนวนทั้งหมด 16 หมู่บ้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากร
ตำบลขาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มผู้ให้ข้อมูล)

2.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและสำคัญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เอกลักษณะการทอผ้า และการแสดงเชิงผ้าไหม การทำกระโจมน ประกอบด้วย 1) สภาวัฒนธรรมตำบลขาว กลุ่มคนรักบ้านเกิด กลุ่มเชิงผ้าไหม จำนวน 16 คน 2) ประชาชนชาวบ้าน ได้แก่ ครู-อาจารย์ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาค้นคว้า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเชิงผ้าไหม การทำกระโจมน ในพื้นที่เทศบาลตำบลขาว จำนวน 5 คน 3) ชาวบ้านผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชน พื้นที่เทศบาลตำบลขาว จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรงเช่นเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลขวาว เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ในพื้นที่เทศบาลตำบลขวาว จำนวน 10 คน

2.3 กลุ่มบุคคลทั่วไป (Purposive Informants) ได้แก่ ประชาชนทั่วไป เยาวชน หน่วยงานเอกชน พื้นที่เทศบาลตำบลขวาว จำนวน 6 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ประวัติชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ศิลธรรม จริยธรรม สุนทรียศาสตร์ สื่อสัญลักษณ์ การแต่งกาย กระจัง การแข่ง
2. การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. แนวทาง การอนุรักษ์และพัฒนา กระจัง เพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.การสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเรื่อง กระจังบ้านขวาว : สื่อสัญลักษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจ (Survey) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structure Interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) ดังนี้ (ใน ตระวัน กำหอม} 2559 : 49-53)

1) แบบสำรวจ (Survey) ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลจัดบันทึกโดยแบ่งประเด็นการสำรวจต่างๆดังนี้

- 1.1 สำรวจสภาพพื้นที่ทำการศึกษาค้นคว้า
- 1.2 สำรวจวิถีชีวิต กิจกรรมทางสังคม
- 1.3 ประเพณี วัฒนธรรม การแข่งผ้าห่ม การทำกระจัง

ก่อนทำการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านทั่วไป นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สอบถามจากหน่วยงานทางราชการและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสภาวัฒนธรรมตำบลเพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้เบื้องต้นในบริบทพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) มี 2 แบบดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคำตอบตามกรอบแนวความคิดและความมุ่งหมายของการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3 ชุด ดังนี้

2.1.1 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สัมภาษณ์ ประวัติชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ศิลธรรม จริยธรรม สุนทรียศาสตร์ สื่อสัญลักษณ์ การแต่งกาย อาหารการกิน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สัมภาษณ์การทำกระโจมบ้านขาว

2.1.3 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 สัมภาษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non - Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎี และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้รู้ (Key Informants) เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ผู้วิจัยกำหนดประเด็น คำถาม ข้อมูลรายละเอียดต่างๆดังนี้ 1)ประวัติชุมชนในอดีตและสภาพปัจจุบันของชุมชน 2) วิถีชีวิต ภาษา ศิลธรรม จริยธรรม อาหารการกิน 3)ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การแต่งกาย 4) สุนทรียศาสตร์ สื่อสัญลักษณ์ 5)กระโจม การแข่งผ้าห่ม 6) การขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

3) แบบการสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปพักอาศัยอยู่กับชุมชน โดยร่วมทำกิจกรรม สังเกต เกี่ยวกับบริบทโดยใช้แบบสังเกต เพื่อนำไปกระทำข้อมูลต่อไป

3.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant Observation) ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตกิจกรรมในชุมชนอยู่ภายนอกที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการหรือ ประชาชนชาวบ้านและสภาวัฒนธรรมตำบลขาว โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน ในพื้นที่ ในการสนทนาผู้วิจัยจะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นใบงานประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่น ๆ

5) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา จำนวนพื้นที่ คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล ประชาชนชาวบ้านและสภาวัฒนธรรมตำบล

ชาว โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน ประมาณ 10 กลุ่ม ในประชุมเชิงปฏิบัติการจะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระโจมน้ำชาขาว : สื่อสัญลักษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลชาขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอนคือ

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นที่ 1 เรียกว่า การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ สอบถามข้อมูลจากชุมชน และเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2 เรียกว่า การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้เก็บข้อมูลยึดหลัก “องค์รวม” (Holistic) ตามแนวคิดของ(ในตะวัน กำพอม.2559:53-56) ดังนั้นผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาภาคสนาม(Field Studies)ประมาณ 6 เดือน เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1.1 แบบสำรวจ ผู้วิจัยขอความร่วมมือและจัดส่งแบบสำรวจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview)ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ(Formal Interviews)โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ทำการสัมภาษณ์ตามแนวแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีแบบ สัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วีดิโอบันทึกภาพและเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

(1)แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สภาวัฒนธรรมตำบลชาขาว จำนวน 2 คน

(2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 5 ชุด แต่ละชุดใช้ สำหรับ สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและปราชญ์ชาวบ้าน

2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ(Informal Interviews)เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(Indepth Interviews)เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎี

2.3 แบบสังเกต ผู้วิจัยสังเกตการประเพณี ความร่วมมือ ตามแบบสังเกต 2 รูปแบบดังนี้

2.3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ผู้วิจัยได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน สังเกต ซักถามข้อมูลที่ต้องการ จดบันทึกโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย

2.3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non-participant Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน แล้วจดบันทึกข้อมูลที่พบโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มกับคน ชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษ จำนวนพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการศึกษาและเป็นพื้นที่ ประกอบด้วยผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและ มาร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

2.5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มกับคนในชุมชนที่ทำการวิจัย มีการร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย กรอบประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษากระโຈມบ้านขาว : สื่อสัญลักษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้แบบบันทึกเสียง วิดีโอบันทึกภาพและเสียงเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบันทึกข้อมูล การสังเกต

1) การบันทึกข้อมูลใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการจดบันทึกลงในสมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพที่เป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวชุมชน สถานที่สำคัญ

2) นำข้อมูลในแต่ละวันมาสรุปและจัดหมวดหมู่ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3) ข้อมูลเพิ่มเติมในเทปที่บันทึกเสียงมาในแต่ละวันก็จะถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อเพิ่มเติมเนื้อหาหรือข้อมูลที่ขาดหายไปจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตและจดบันทึกให้ครบถ้วน ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเป็นกรณีไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการจัดและทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ จัดเป็นหมวดหมู่ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้ว ดำเนินการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความมุ่งหมายและกรอบตามความคิดที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิด ของ (ในตะวัน กำหอม.2559:131-144)ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปมัย(Analytic Induction)และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ดังนี้

1) การวิเคราะห์แบบอุปมัย(Analysis Induction)เป็นวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อมูลจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏที่มองเห็นจากการลงภาคสนาม เป็นต้นว่า กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การ

ประกอบอาชีพ การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาตลอดทั้งสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและชนบประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่และหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจัดจำแนกเป็นประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยและจึงวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี เพื่อมาอธิบาย กระโเจมบ้านขาว : สื่อสัญลักษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม ตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดโดยใช้วัฒนธรรมและทฤษฎีต่างๆในการวิเคราะห์ตามการมุ่งหมายและกรอบแนวความคิดในการวิจัย

3.3 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลงานวิจัยนั้น หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนหนึ่งแล้วและเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้มีการ พิจารณาและวิพากษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการวิจัยให้ทราบ ในการพิจารณาตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีรวมทั้งของเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูลพร้อมภาพประกอบบางขั้นตอน ของการดำรงชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การทำกระโเจม และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับกระโเจม โดยใช้แบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) (ในตะวัน กำหอม, 2559 : 49-53)

สรุปผล

1. ประวัติความเป็นมา วิธีการทำกระโเจมบ้านขาว

1.1 ประวัติความเป็นมาของกระโเจม

กระโเจม มีการเรียกหลายชื่อ เช่น หมวกกาบ ว้อม หม่อม จวมกรู กระโเจม มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานตั้งแต่พระภิกษุชิน เข้ามาในเวียดนามจนมาถึงลาว และรับอิทธิพลมาจากประเทศลาว พบหลักฐาน ที่ปรากฏบริเวณเมืองจำหนือหลวงพระบาง และแขวงจำปาสัก ประเทศลาว ที่พระภิกษุสมเถื่อนสมณศักดิ์และเทวรูปปูนปั้นทั้ง 8 องค์ ด้านรอบด้านของพระธาตุอิงฮัง แขวงสุวรรณเขต ต่อมามีการถ่ายโอนวัฒนธรรมเข้ามาสู่ประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2380-2400 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากเหตุการณ์อพยพลี ภัยทางการเมืองจากประเทศฝรั่งเศสของชาวลาวเข้ามาประเทศไทยในภาคอีสานแถบจังหวัดสกลนคร พบหลักฐานการใช้ที่เก่าแก่ที่สุด จากรูปภาพของนายจอห์น ทอมสันในช่วงปีพ.ศ. 2408-2409. ในอัลบั้มรวมภาพมณฑลอีสาน ปรากฏภาพเครื่องธรรมาภิเษกของพระเถระผู้ใหญ่และภาพประเพณีฮีดตรง ที่ตามภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนัง (ฮูปแต้ม) ทางแถบอีสานจะปรากฏภาพพิธีฮีดตรง แต่ไม่มีการใช้หมวกกาบหรือกระโเจมจึงทำให้การใช้หมวกกาบหรือ กระโเจมในบุญฮีดตรงนั้น เพิ่งมีการนำมาใช้ในระยะเวลาหลังราว ปีพ.ศ. 2408 และเป็นที่แพร่หลายต่อมา ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามชุมชนและมีมือผู้ประดิษฐ์รูปแบบของกระโเจมพบได้หลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามภูมิ

ปัญญาของชาวบ้าน แต่ล้วนมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ฐาน และยอดมงกุฏ และจัดองค์ประกอบอย่างสวยงามตามฝีมือความสามารถด้วยเพราะการใช้หมวกนั้นไม่ได้เป็นไปในทางศาสนาและ การบูชาอย่างเดียว แต่เพราะในบางโอกาส กระจงจะถูกหยิบยกมาเพื่ออยู่ในพิธีกรรมที่รื่นเริงด้วยเช่นงานบุญบั้งไฟ จึงจะไม่ใช่เป็นการลบหลู่ หรือทำให้ศาสนานั้นถูกแปดเปื้อน ทั้งนี้ กรรมวิธีการสร้างหมวกนั้นจะมีความละเอียดประณีต ตามรูปแบบงานหัตถศิลป์ชั้นสูง มักจะใช้ กระจง 4 รูปแบบ 1) ฮดทรง (เถราภิเชก) 2)การบวช 3)บุญบั้งไฟ 4) ถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธรูปไม้

1.2 วิธีการทำกระจง

การทำกระจง ถือด้านหัตถกรรมพื้นบ้านหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านชาว ที่กำลังจะสูญหายไป โดยในอดีตเป็นการทำเพื่อใช้สอยในงานประเพณีบุญบั้งไฟ ปัจจุบันผลิตเพื่อการอนุรักษ์และเป็นสินค้าทางด้านการเศรษฐกิจ การทำกระจง เป็นภูมิปัญญาที่อาศัยวัตถุดิบจากธรรมชาติในการผลิตตั้ง ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ปีแมลงทับ เปลือกหอย เส้นไหมสีต่างๆ ใบลาน ใบตาล แต่เมื่อความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์เข้ามามีการนำกระจงสี เส้นไหมโลหะเงิน เส้นไหมโลหะทอง ที่ตีเกลียวความกับเส้นไหมธรรมชาติเข้ามาประกอบเพื่อให้เกิดความสวยงามขึ้น การปักใช้วิธีการปักแบบชุดโซนเป็นงานปักชั้นสูงโดยวิธีการของราชสำนัก แต่เป็นชาวบ้านทำ อาศัยความเชี่ยวชาญ ลวดลายจะอยู่บนพื้นฐานความเชื่อความศรัทธาและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เริ่มโดยเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ กี่ สะติง เข็ม ด้าย กระจดาชลอกลาย ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ไหมสี กระจก ปักแมลงทับ ขี้ผึ้ง ดิ้นโลหะทอง เงิน โดยเริ่มขั้นตอนจาก 1) นำผ้าไหม หรือผ้าฝ้ายสีแดง ซึ่งตรงกับสะติง หรือทำให้แน่น โดยการรองพื้นด้วยผ้าฝ้ายสีขาว 2) วาดลายด้วยกระจดาชแล้วนำไปเย็บลงบนผ้าไหมหรือผ้าย 3) เดินเส้นโลหะไหมทอง โดยการใช้ไหมสีแดงตรง ไหมโลหะทองให้เป็นตามแนวเส้นที่ได้วาดไว้ จนครบลาย 4) ลอกกระจดาชที่เป็นแบบออกให้เหลือแต่เส้นทอง 5) ปักด้วยไหมสีต่างๆ 6) ปักกระจก ปีแมลงทับ และเปลือกหอย โดยการปักไหมวนรอบ กระจก ปักแมลงทับ หรือเปลือกหอย ให้แน่นเหลือส่วนตรงกลางไว้ 7) ตัดผ้าที่ปักเรียบร้อยแล้วให้เป็นทรงกระจง 8) เย็บประกอบแล้ว กั้นขอบด้วยผ้าฝ้ายสีขาว ใส่โครงที่ทำจาก ใบตาลด้านใน 9) ตัดไหมสีต่างๆ

2. สื่อสัญลักษณ์การอนุรักษ์พัฒนาและส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม

2.1 สื่อสัญลักษณ์

กระจง บ้านขาว มักจะพบ มีลักษณะเป็น ยอดแหลม 3 5 7 และ 9 ยอด เป็นความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ตามคติศาสนาพุทธและฮินดู มีความเชื่อว่า ป่าหิมพานต์เต็มไปด้วยสัตว์ นานาชนิด รู้จักในนามของสัตว์หิมพานต์ ซึ่งล้วนแปลกประหลาดต่างจากสัตว์ที่มนุษย์ทั่วไปรู้จัก เป็นสัตว์ หลากอย่างผสมกันแล้วตั้งชื่อขึ้นใหม่ สัตว์เหล่านี้เกิดจากจินตนาการของจิตรกรไทยโบราณที่ได้สรรค์สร้าง ภาพจากเอกสารเก่าต่างๆ สัตว์หิมพานต์คือไตรภูมิภูมิกถา สัตว์หิมพานต์คือสัตว์ในจินตนาการที่กวีหรือจิตรกรพรรณนาถึง อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์หรือ เขาไกรลาส ดังที่ปรากฏในวรรณคดีไตรภูมิพระร่วงและรามเกียรติ์ โดยมีลักษณะของสัตว์หลายชนิด มาประกอบกันในตัวเดียวมักพบในกระจงด้วยการปักด้วยไหม และรูปที่ปักลงไปบนกระจงจะเป็นรูป

พระพุทธรูป นกยูง นาค หม้อปुरुณฆฎะหรือสัตว์มงคลต่างที่ชาวบ้านมีความเชื่อความศรัทธา ใช้เป็นสัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนลาวคนอีสานในภูมิภาค ที่เกี่ยวกับประเพณี 12 เดือน ที่มีมานานซึ่งมีการแปลสัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆได้มากมาย อาทิเช่น กระโจม 3 ยอด มีนัยความหมายเป็น พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า

2.2 การอนุรักษ์พัฒนาและส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม

ผลจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมตะวันตกและความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ตลอดระยะเวลาเกือบ 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทย การรับวัฒนธรรมต่างชาติโดยไม่ได้ปรับให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทยสูญหายไป เกิดการรับค่านิยมและแนวการปฏิบัติที่อาจไม่เหมาะสม วัฒนธรรมและประเพณีที่ดั้งเดิมและหลากหลายในสังคมสูญหายไป หรืออาจถูกบิดเบือนไปจากหลักการดั้งเดิมที่ดี รวมทั้งอาจถูกกลืนเลือนมิได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเท่าที่ควร การรักษาความเสื่อมสลายทางวัฒนธรรมไทยให้กลับคงสภาพเดิม จึงเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนสำหรับการคงอยู่ของสังคม ชุมชนและประเทศชาติ โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็น “แกนนำ” ในการแก้ไขปัญหาและ พัฒนา กระโจมบ้านขาว และเสริมวิถีวัฒนธรรมของตำบลขาว โดยอาศัยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ โดยอาศัยสภาวัฒนธรรมตำบลขาว “การอนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ต่อยอด พัฒนาและใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีวิธีการดังนี้ 1. การดำเนินการของสภาวัฒนธรรมตำบลขาวโดยมีโครงการ “ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” 2. ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรมและใช้ประโยชน์ 3.เสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น โดย 3.1) กำหนดนิยาม ขอบเขต และเป้าหมายของการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมอย่างชัดเจน 3.2) จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรม 3.3) พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นและชาติพันธุ์ 3.4) กระจายอำนาจและบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐ 3.5) การส่งเสริมศักยภาพหน่วยงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3.6) ส่งเสริม “สิทธิทางวัฒนธรรม” “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ “การมีส่วนร่วม” 3.7) ส่งเสริมการลงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นทุนทางสังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน 3.8) สร้างการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 3.9) ส่งออกผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชน ในรูป สินค้า CPOT

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมา และวิธีการทำกระโจม

ตำบลขาวเป็นตำบลที่เก่าแก่ ประมาณสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ระหว่างรัชสมัยพระเทพราชาครองราชย์ เป็นคนเลี้ยงช้างได้อพยพครอบครัวมายึดทำเลป่า บนเนินสูงติดกับหนองโนนแท่น ตั้งเป็นหมู่บ้านชื่อ “บ้านขาว” หลังจากตั้งเป็นหมู่บ้านจะขึ้นตรงต่อเมืองยโสธร ต่อมาหัวหน้าหมู่บ้านได้รับแต่งตั้งเป็น “ขุน

ชาวขันธ์บุรี” ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านคือ การยึดถือในจารีตประเพณีและคำสอนของพระพุทธศาสนา ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของตำบลขาว ได้ถือ ฮีต 12 ครอง 14 มาโดยตลอด ถึงแม้คนในชุมชนจะเป็นคนสมัยใหม่แล้วก็ตามทุกคนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธและมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธก็ตาม หากแต่ความเชื่อต่างๆที่ถูกถ่ายทอดมาถูกปฏิบัติสืบทอดมาอาทิเช่น ความเชื่อเรื่องผีวิญญาณ แถน ปูตา มเหศักดิ์หลักเมือง ก็ยังคงไม่ละทิ้งเมื่อมีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาครั้งใดความเชื่อเหล่านี้ก็ถูกสวดแทรกเสมอ ประเพณีในหมู่บ้านขาว เป็นสิ่งที่ชาวบ้าน ประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ประเพณีมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) จารีตประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม เช่น การแต่งกาย การแต่งงาน การบวช 2) ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับแบบแผนของสังคมที่สืบทอดกันมา เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการตาย ประเพณีการแห่ดอกไม้ ประเพณีบุญบั้งไฟ 3) ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติสิ่งที่ดีงามทั่วไป เช่น การเคารพผู้ใหญ่ การนับถือ แถน และบรรพบุรุษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ในตะวัน กำพอม** (2559 : บทคัดย่อ) เรื่อง ผ้าหมี่ : การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถี วัฒนธรรมชุมชน ตำบลขาวอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัยพบว่า ประวัติบ้านขาว ดังนี้ “อุบล่มน้ำชีหลงคงประเพณีบุญบั้งไฟ อนุรักษ์ไว้ซึ่งผ้าหมี่ อากาศดีหนองโนนแท่น” เป็นคำขวัญประจำหมู่บ้านเก่า ส่วนในปัจจุบันใช้คำขวัญใหม่ คือ “แดนดินถิ่นของดี ประเพณีลอยกระทง เสริมส่งบุญบั้งไฟ ทอผ้าไหมเชิงผ้าหมี่ อนามัยดีทั่วหน้า การศึกษาโดดเด่น มุ่งเน้นพัฒนา ธรรมชาติภูคุดปลาคุณ” เป็นการหลอมรวมจากสภาพการดำรงชีวิตในชุมชน ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ช้านาน มาจากสมัยทวารวดี (ไม่มีใครบันทึกไว้ โดยข้อมูลจากการเล่าสู่กันฟัง) ว่าบ้านขาวเป็นหมู่บ้านตั้งแต่สมัยขอมเรื่องอำนาจดูได้จาก (ผ้าหมี่เป็นวิธีการทอผ้าและเทคนิควิธีแบบขอม)

2. สื่อสัญลักษณ์การอนุรักษ์พัฒนาและส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม

2.1 สื่อสัญลักษณ์

กระโจมบ้านขาว ที่พบมักมีลักษณะเป็น ยอดแหลม 3 5 7 และ 9 ยอด ซึ่งเป็ความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ตามคติศาสนาพุทธและฮินดู มีความเชื่อว่า ป่าหิมพานต์เต็มไปด้วยสัตว์ นานาชนิด รู้จักในนามของสัตว์หิมพานต์ ซึ่งล้วนแปลกประหลาดต่างจากสัตว์ที่มนุษย์ทั่วไปรู้จัก เป็นสัตว์ หลายอย่างผสมกันแล้วตั้งชื่อขึ้นใหม่ สัตว์เหล่านี้เกิดจากจินตนาการของจิตรกรไทยโบราณที่ได้สรรค์สร้าง ภาพจากเอกสารเก่าต่างๆ สัตว์หิมพานต์คือไตรภูมิภา สัตว์หิมพานต์คือสัตว์ในจินตนาการที่วิ หรือจิตรกร พรรณนาถึง อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์หรือ เขาไกรลาส ดังที่ปรากฏในวรรณคดีไตรภูมิพระร่วง และรามเกียรติ์ โดยมีลักษณะของสัตว์หลายชนิด มาประกอบกันในตัวเดียวมักพบในกระโจมด้วยการปักด้วยไหม และรูปที่ปักลงไปบนกระโจมจะเป็นรูปพระพุทธรูป นกยูง นาค หม้อปูลงฆะหรือสัตว์มงคลต่างๆที่ชาวบ้านมีความเชื่อความศรัทธา ใช้เป็นสื่อสัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนลาวคนอีสานในภูมิภาค ที่เกี่ยวกับประเพณี 12 เดือน ที่มีมานานซึ่งมีการแปลสัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆได้มากมาย สอดคล้องกับสอดคล้องกับทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ของ **สมศักดิ์ ศรีสันติสุข** (2537: 34-37) ที่กล่าวถึงทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ (Symbolic Interaction theory) เป็น

กระบวนการกระทำระหว่างกันอันเกิดจากการที่บุคคลแปลหรือให้ความหมายของการกระทำต่อกันผ่านการใช้สัญลักษณ์ และกระบวนการเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดและสนับสนุนแบบแผนของการจัดระเบียบทางสังคมในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิชาการของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2530:1-6) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีการตีความซึ่งกันและกันแทนที่จะมีเพียงปฏิกริยาต่อการกระทำของกันและกัน ในที่นี้หมายถึงการรับรู้จากการที่มนุษย์ตีความสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกโดยมนุษย์เป็นผู้ให้คำนิยามต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเอง ทั้งนี้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกมิได้มีความหมายในตัวเองมาตั้งแต่ต้น นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยโสธรา ศิริภาพระภากร** (2564 : 21) "จวมกรู" มรดกภูมิปัญญาของชาวไทยเชื้อสายเขมรผลการวิจัยพบว่าความเชื่อที่มีต่อจวมกรูของชาวไทยเชื้อสายเขมร

1. ความหมายของจวมกรู คำว่า “จวมกรู” อธิบายและให้ความหมายได้ดังนี้ “จวม” แปลว่า มีลักษณะเป็นกระโجم ยอด สูงสุด ส่วนที่สูง “กรู” อธิบายและให้ความหมายได้ ดังนี้ ที่ใช้เรียกผู้ที่ให้ความเคารพที่เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในการสอน ให้ความแนะนำ ให้ความรู้ ให้ความรู้ ให้ความรู้ ให้โอกาส ทั้งยังมีชีวิตอยู่และตายไปแล้วก็ตาม หรือแม้แต่อาจใช้เรียกแทน เทพ เทวดา ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ

2.2 การอนุรักษ์พัฒนาและส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมตะวันตกและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีตลอดระยะเวลาเกือบ 4 ทศวรรษที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทย การรับวัฒนธรรมต่างชาติโดยไม่ได้ปรับให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทยสูญหายไป เกิดการรับค่านิยมและแนวการปฏิบัติที่อาจไม่เหมาะสม วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามและหลากหลายในสังคมสูญหายไป หรืออาจถูกบิดเบือนไปจากหลักการดั้งเดิมที่ดี รวมทั้งอาจถูกกลืนมีได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเท่าที่ควร การรักษาความเสื่อมสลายทางวัฒนธรรมไทยให้กลับคงสภาพเดิม จึงเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนสำหรับการคงอยู่ของสังคม ชุมชนและประเทศชาติ โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็น “แกนนำ” ในการแก้ไขปัญหาและ พัฒนา กระโจมนบ้านขาว และเสริมวิถีวัฒนธรรมของตำบลขาวอาศัยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ด้วยการอาศัยสภาพวัฒนธรรมตำบลขาว ซึ่งทำงานด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ในฐานะที่มีบทบาทในการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีของชุมชน สังคมและประเทศ และมีบทบาทในการ “การอนุรักษ์ เผยแพร่ วัฒนธรรมของชุมชนให้ คงอยู่ต่อยอด พัฒนาและใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีวิธีการดังนี้ 1. การดำเนินการของสภาวัฒนธรรมตำบลขาวโดยมีโครงการ “ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” 2. ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์เผยแพร่และใช้ประโยชน์ 3. เสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณฐนนท์ ทวีสิน** (2564 : 66) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “เซ็งผ้าหมี่” ของบ้านขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปัญหาที่พบในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “เซ็งผ้าหมี่” ของบ้านขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัด

ร้อยเอ็ด ที่ขาดการประสานความร่วมมือกับชุมชน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนการดำเนินงาน การลงทุนและ ปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผล โดยการใช้กลยุทธ์ คือ การประชุมกลุ่มย่อย การมีส่วนร่วม สรุปผล การอภิปรายผลร่วมกัน ในการแสดงความคิดเห็นเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เพื่อให้เกิด แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “เซิ้งผ้าไหม” ของบ้านขาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด มีปัจจัยที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 4 ประการคือ ค่าตอบแทนในการเข้าร่วมเซิ้งผ้าไหม งบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้ออุปกรณ์เซิ้งผ้าไหม จุดศูนย์รวมและ หน่วยงานที่รับผิดชอบการเซิ้งผ้าไหม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเซิ้งผ้าไหม และแนวทางการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “เซิ้งผ้าไหม” มีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต การกำหนดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และการ ประเมินผล ทำให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีเซิ้งผ้าไหม ชุมชนเกิดความเข้มแข็งพร้อมเผยแพร่ ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ให้ออกสู่สาธารณะชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1.1 ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของผู้อื่นหลายๆคนเพื่อเป็นข้อสังเกตในการศึกษาครั้งต่อไป

1.2 การวิจัยที่สามารถตอบสนองงานระดับชุมชนนั้นจะขาดไม่ได้คือการศึกษา เชิงลึก เข้าชุมชนสร้างความเชื่อให้กับคนในชุมชน ศึกษาเชิงกว้างถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องของชุมชนให้รู้จริงเกี่ยวกับชุมชนและงานวิจัยนั้นเพื่อใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน

1.3 ควรมีการศึกษาแบบองค์รวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ยุคโลกาภิวัตน์

1.4 เป็นการศึกษาสัญลักษณ์ ทางพระพุทธศาสนากับการสร้างสรรค์พุทธศิลป์ผ่านกระโจมบ้านขาวเท่านั้น ในส่วนของ ลวดลายที่ปรากฏบนกระโจม ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเป็นการศึกษาวิจัย ในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

- กัณฑ์กรพิชญ์ สุทธิพร. (2563). กาบเซิ้ง.สถาบันพัฒนศิลป์.วิทยาลัยนาฏศิลป์.กระทรวงวัฒนธรรม
- จันติมา จันทรเอียด. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสด ในเขตเทศบาลเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. คณะวิทยาการจัดการ.มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ชัยภัทร ปทุมทา. (2564). สัตว์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา : การสังเคราะห์คตินิยมและความ เชื่อสู่การ
สร้างสรรค์พุทธศิลป์ของวัดในจังหวัดพิจิตร.วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

ณฐนนท์ ทวีสิน. (2563).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “เชิงผ้า
หมี่” ของบ้านขาวอำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย
ทองสุข.

ในตะวัน กำหอม. (2559).ผ้าหมี่ : การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมวิถี วัฒนธรรมชุมชน ตำบลขาว
อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดความหลากหลายทางวัฒนธรรม. คณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับที่ 26 ปีที่ 12 เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม.

_____. (2559). การวิจัยประยุกต์ทางวัฒนธรรม. เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยทองสุข

พระครูปริยัติสุทธิคุณ. (2564). การศึกษารูปแบบและคุณค่าของเหตุผลในการสอนธรรมของพระสงฆ์ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอิทธิพลต่อศรัทธาของประชาชน.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (2530). กระบวนการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ในสังคมวิทยา กรุงเทพมหานคร : พิมพ์
ลักษณ์.คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระอธิษฐานคุณ รัตนปัญญา. (2563). วิเคราะห์คติความเชื่อที่ปรากฏในสื่อสัญลักษณ์ ทางพระพุทธศาสนา
ในสังคมล้านนา.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร. (2564). การศึกษาจุลยุทธศาสตร์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการ
พัฒนาระหว่างราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา.สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะพระพุทธศาสตร์ มหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2562).ความหมาย วัฒนธรรม-สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข.(2529). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทางการศึกษาวิเคราะห์และวางแผน.
ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา,

_____. (2537). สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น : ภาควิชา
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อดิศักดิ์ สาศิริ. (2564). หมวกกาบ หรือ กระโจมหัว.สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2565 จาก:

<https://www.facebook.com/FieldfeelbyV/photos/a.767037180348970/1425842227801792/?type=3>